

ERGENE DERİN DENİZ DEŞARJI PROJESİ ve MARMARA DENİZİ

ORTAK İNCELEME RAPORU

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 291

*Ergene Derin Deniz Deşarjı Projesi
ve Marmara Denizi*

© Türkiye Barolar Birliği
Mayıs 2015, Ankara

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokağı No: 8

06520 Balgat - ANKARA
Tel: (312) 292 59 00 (pbx)
Faks: 312 286 55 65
www.barobirlik.org.tr
yayin@barobirlik.org.tr

Baskı
şen Matbaa
Özveren Sokağı 25/B
Demirtepe-Ankara
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

ERGENE DERİN DENİZ
DEŞARJI PROJESİ
ve MARMARA DENİZİ

ORTAK İNCELEME RAPORU

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ
MAREM
ERGENE PLATFORMU
TRAKYA PLATFORMU

2015

KATKIDA BULUNANLAR

AV. ALİ ARABACI

HİDROBİYOLOG M. LEVENT ARTÜZ

MÜHENDİS ZEYNETİ BAYRI ÜNAL

PROF. DR. MUZAFFER ESKİOCAK

ERGENE PLATFORMU

AV. İZZET GÜNEŞ GÜRSELER

MÜHENDİS MURAT FIRAT

PROF. DR. OSMAN İNCİ

AV. BÜLENT KAÇAR

TRAKYA PLATFORMU

YRD. DOÇ. DR. CEMAL POLAT

DOÇ. DR. GAMZE VAROL SARAÇOĞLU

DOÇ. DR. CAVİT IŞIK YAVUZ

Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu'nun önerisi ve Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'nun kararı ile Trakya bölgesinin yıllardır en önemli çevre sorunu olan Ergene Nehri kirliliğinin 20.09.2014 tarihinde Tekirdağ ilinde incelenmesi ve Türk Tabipleri Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, MAREM (*Marmara Environmental Monitoring*) projesi yetkilileri, Ergene Platformu ve Trakya Platformu bileşenleri ile birlikte ortak inceleme raporu hazırlanmasına karar verilmiştir.

Tekirdağ Valiliği'nin koordinatörlüğünde Tekirdağ Ergene Derin Deniz Deşarj A.Ş tarafından yürütölen **Meriç-Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara'ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deşarj Sistemi Uygulama Projesine** ilişkin olarak Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu, Türk Tabipleri Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, MAREM (*Marmara Environmental Monitoring*) projesi yetkilileri, Ergene Platformu ve Trakya Platformu bileşenleri ile birlikte Çorlu İlçesi'nde Ergene Nehri'nde ve derin deniz deşarjın yapılacağı Şerefli Deresi ve Marmara Denizi kıyısında incelemelerde bulunulmuştur.

İnceleme heyetinin yaptığı araştırmaları, bilimsel ve hukuki değerlendirmeleri içeren ortak inceleme raporunu kamuoyuna saygıyla sunmaktayız.

**Fotoğraf 1. Ergene Nehri ve havzası havadan görünüş
(Fotoğrafı Çeken: Arslan Algül, Trakya Havacılık)**

Trakya’da kamu yararına aykırı plan çalışmaları, çarpık kentleşme, gerçek arıtmadan uzak – denetimsiz sanayileşme, hukuka ve doğaya aykırı uygulamalar, çevre denetim görevlerinin etkin yapılmaması sonucu Ergene nehri ölmüş ve çevresindeki hayatı da öldürmeye başlamıştır.

Bölge ve İl Planlaması adı altındaki hukuksuzluk, çevre korumacı olmayan politikalar ile sanayileşme ve rantın tercih edilmesi doğal alanlarımızın yok olmasına neden olmaktadır. Oysa su, dünyamızda ve üzerinde bulunduğumuz coğrafyada, yaşamın temel koşuludur.

Yaşam alanlarının sermaye birikimine teslim edilmesine, doğal varlıklarımızın metalaştırılmasına; eğitimden sağlığa, ulaşımdan barınmaya tüm yaşamsal hakların piyasa konusu haline getirilmesine; derelerin doğal yaşamdan koparılmasına ve Hidroelektrik Santrallerinin (HES) vadileri yok etmesine, “bütünleşik havza planlaması” “Su Yönetim Birliği” adı altında havzaların, suların ticarileştirilmesinin zeminlerinin oluşturulduğu bir dönemden geçiyoruz.

Günümüzde şirketlerin ve sermayenin kârlarının daha fazla artması için doğamız ve sularımız kirletilmektedir. Ekolojik denge geri döndürülemez ve iddia edilenin aksine sürdürülemez şekilde tahrip edilmektedir. Çevreyi korumak, insanın maddi ve manevi gelişimini sağlamakla görevli kamu kurum ve kuruluşları doğal varlıkların sermaye gruplarına tahsisine, yatırımlara konu olmasına kolaylık sağlamaya devam ediyorlar. Ergene nehrinden Dilovası'na, Gediz nehrinden Nilüfer çayına, her yerde toprağın ve suyun kirletilmesi her gün her saat yeniden gerçekleşiyor.

Danıştay 6. Dairesi, 23.11.2005 tarihli kararında aynen “Ergene nehriindeki kirliliğin devam ettiği sanayileşme ve şehirleşmenin yarattığı kirliliğin önlenemediği bu durumun söz konusu bölgedeki çeltik üretimini olumsuz yönde etkilediği ve olayda idarenin hizmet kusurunun bulunduğu açıktır.” demektedir.

Ergene havzasında üreticiler on binlerce dönüm arazide kirlilik nedeniyle çeltik ürünü ekememekte, ekenler ise ürün zararları yaşamaktadırlar. On üç yıldan beri sürekli vaatlerde bulunan siyasi iktidar Danıştay'ın kararlarında belirttiği etkin idari tedbirlerle kirletenlerin faaliyetlerini derhal durdurması gerekmektedir.

Yetkililer Anayasa'nın 56. Maddesiyle Çevre Yasası'nın 15. ve 30. maddelerini acilen uygulamadılar. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı idari para cezası kesmekle birlikte nehri kirleten tesislerin faaliyetlerini derhal durdurmalı ve kirletenlerin yargılanması için savcılık şikâyetleri yapmalıdır.

Sağlık Bakanlığı, Trakya Üniversitesi ve Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakülteleri bölgede ivedilikle geniş kapsamlı bilimsel çalışmalar ve sağlık taramaları; Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve ilgili üniversitelerin Ziraat Fakülteleri havzadaki toprakların analizlerini yapmalıdırlar. Ergene Nehrinin kirletilmesi sebebiyle çiftçilerin yaşadığı tarımsal gelir kayıpları belirlenmeli, bedeller devlet tarafından karşılanmalıdır.

Ergene Nehri ve Havzasındaki kirlilik tüm Trakya'nın yakıcı sorunudur. Çünkü sermayenin çevre ve ekolojinin katli, insan ve tüm canlıların sağlığı pahasına kar elde etme isteği, başta Ergene Nehri ve on binlerce dönüm havza toprakları olmak üzere Nehrin Saros körfezine dökülmesiyle Ege Denizi'ni de kirletmektedir. Sorun bölgenin sorunu olmaktan çıkmış, doğrudan ve dolaylı olarak pek çok farklı mekanizma yoluyla ülkenin sorunu haline gelmiştir.

Yıldız Dağları yer altı ve yer üstü zenginlikleri ile Trakya'nın yaşam kaynağıdır. Ergene Nehri ise bu ekosistemin atardamarıdır. Yıldız Dağlarındaki Ergene kaynakları işletmeye açılan maden ve taş ocakları nedeniyle tehdit altındadır. Ergene kaynakları derhal koruma altına alınmalıdır. İğneada Longozu ve ülkemizdeki tüm sulak alanlar gecikmeksizin koruma altına alınmalıdır. Ergene nehrini ve havzasını kirletenlere karşı yasal ve etkin tedbirler acilen uygulanmalıdır.

Doğanın ve yaşamın savunulması için Ergene Nehrini kirletenlerin ve kirlenmesine göz yumanların yargılanması için gerekli girişimler sürdürülmelidir. Trakya'ya, doğaya kasteden bu vahşetten dolayı önleme yetkisi olan herkes hukuken ve vicdanen sorumludur. Yetkilerini kullanmayanlara, yetkili ve sorumlu olduğu halde susanlara karşı sesimizi yükseltmek ve harekete geçmeleri için her tür girişimde bulunmak zorundayız. Susmak bu doğa suçuna, katliama ortak olmaktır.

Fotoğraf 2. Ergene Platformu Uzunköprü Basın Açıklaması- 4 Mayıs 2013
(Fotoğrafı Çeken: Murat Sevgi)

Çevrenin korunması bütün insan haklarının gerçekleşmesinde olduğu gibi özünde bir demokrasi sorunu, demokratik katılım sorunudur.

İnsanlığın bugün ulaştığı uygarlık düzeyi ve kazanımlar gelecek kuşaklar pahasına yaratılmış ve yoksul insan sayısı giderek artmış ise hiçbir ekonomi ya da ekonomik sistem başarılı sayılamaz.

Bugünün egemen kültürü “sınırsız tüketim” anlayışına dayalıdır. Çevreci hareket de işte bu egemen kültüre başkaldırı hareketidir. Temel başkaldırı da ekonomi politikalarına yöneliktir. Egemen kültürün dinamiği üretim/tüketim, temel mantığı da daha fazla üretmek ve daha fazla tükettirmektir. Her şey, doğal kaynaklar, teknoloji üretmek ve tüketmek için vardır. Daha fazla üretip daha fazla tüketmek amaç haline gelmiş, insanlar tüketim kölesine dönüştürülmüştür.

Üretim ve tüketim düzenleri bu mantık ile ve doğanın yasalarına uymayan bir yıkıcılıkla sürüp gittikçe çevre sorunlarının çözümünde başarı sağlanamaz.

Doğanın içilecek su kalitesinde sunduğu nehrimizi tarımsal sulamada bile kullanamayacak hale getirip, onlarca yıldır somut bir çözüm bulamayışımız çevre sorunlarına yönetsel yaklaşımımızın ne kadar düzensiz ve eşgüdümünden uzak olduğunun en açık ve bir o kadar da acı örneğidir.

Marmara Denizi 11352 km²lik bir alana ve 1089 km kıyıya sahip, yarı kapalı, büyük ölçüde kirlenmiş, sınırlı düzeyde su alışverişi olan, sorunlu bir iç denizdir. Uğradığı aşırı kirlenme karşısında kendi oksijen gücü yetersiz kalmaktadır. Uluslararası yükümlülükler ve iç hukukumuz koruyucu hükümler içerdiği halde Marmara'nın bugünkü duruma gelmesi önlenememiş, gelişen "**çevre hakkı**" anlayışı ve çevre koruma bilinci de yetersiz kalmıştır.

Böyle bir sonucun oluşmasında temel etken; "**önce ekonomik kalkınma sonra çevre koruma**" anlayışının genel kabul görmesidir. Çevre hakkı, "**çevre**"nin tüm hakların kullanılabilirliği mekânı oluşturması nedeni ile tüm hak ve hürriyetlerin varlık ve geçerlik şartı olarak nitelenen bir insan hakkıdır.

Çevre ve çevresel politikalara ilişkin kaygılar, artık ulusal sınırları aşmıştır. Ekoloji uluslar aşırıdır. İnsanlığın ortak koruyuculuğundadır. Küresel birliktelik ruhu ortak geleceğimizin ön koşuludur. Aslında Marmara'nın "iç deniz" tanımlanmasına tam uymadığı, gerçek anlamda bir deniz olarak değil, Karadeniz ile Akdeniz arasında bağlantıyı sağlayan boğazlar sistemi üzerindeki bir genişleme olarak görülmesi gerektiği ifade edilmektedir. Hidrografik yapısı da, denizden çok bir halic karakteri göstermektedir (*Artüz ve ark. 2010*).

Kirletici girişlerinin kendi kendisini arıtılabilir kapasitesinin üzerine çıkmaya başladığı 1975 yılından bu yana Marmara'da kolayca algılayabildiğimiz köklü olumsuz değişimler meydana gelmiştir. Kirlilik diğer denizlere nazaran en üst düzeydedir. Halic, İzmit, Gemlik, Mudanya, Bandırma körfezleri en önemli kirlilik odakları durumundadır. Gerek kıyılarda ve gerekse Marmara'ya dökülen akarsular üzerinde kurulan sanayi kuruluşlarının zehirli atıkları, yöredeki yerleşim merkezlerinin kanalizasyonlarını hiçbir arıtmadan geçirilmeden boşaltmaları ile

kirlilik her geçen gün artmaktadır. Bütün bunlara bir de yoğun deniz trafiği sırasında boşaltılanlar da eklendiğinde tehlikenin ne denli büyük boyutlarda olduğu izlenmektedir. Bu sonucun gerçekleşmesinde önde gelen etken Haliç'ten çıkan atıkların gelişi güzel Marmara'ya atılması olmuştur. Bilindiği gibi Haliç, senelerce büyük bir açık fosseptik olarak kullanılmıştır. Buraya akıtılan atıklardan katı parçacıklar çökmekte, organik kirleticiler seyrelmekte ve Marmara Denizine ulaşmaya kadar zararları önemli derecede azalmakta idi. Marmara da bu oranda bir kirliliği seyreltebiliyordu. Önce, Haliç'in dibinden çıkan çamur daha sonra da "kuşaklama" yöntemi ile Haliç'e gelen bütün kirletici unsurlar arıtılmadan doğrudan Marmara Denizi'ne verilince genel denge bozuldu (*Artüz ve ark. 2010*).

Bugün deşarj edilen günlük atık miktarı 2,5 milyon tondur. Marmara Denizini çöp havuzu sayarak bırakılan bu kadar büyük miktarda atığın içerdiği organik maddeler, oksijeni hızla tüketmiştir. Bu gerçeğe karşın İstanbul'un ve kıyıdaki diğer yerleşimlerin evsel atıklarının derin deşarj ve alt akıntı safsatası ile Marmara'ya bırakılması çöküşü hızlandırmıştır. Kanıtlanmıştır ki alt akıntı, bırakın Karadeniz'e ulaşmayı daha Fenerlere varmadan üst akıntı ile karışmaktadır, ulaşabilen ise sadece 1/10'luk bir kısımdır (*Artüz ve ark. 2007*).

Politika oluşturma, plan yapma ve yönetme durumunda olanlar Marmara'nın hidrografik yapısının kirlenmedeki etkisinin bilincinde ne yazık ki olmadı, ya da görmek istemediler. Sonuçta, suyun güneş ışığını geçirgenliği azaldı ve deniz dibi bitkilerinin fotosentez yeteneğinde değişmeler oldu, çözülmüş oksijen büyük oranda azaldı. 1983 yılından bu yana 25 metre den daha derin suları pek çok deniz canlısı için yaşanamayacak duruma gelmiştir. Marmara Denizi artık kendini yenileyememektedir. Uğradığı aşırı kirlenme karşısında kendi oksijen gücü yetersiz kalmaktadır. Yaşanılan toplu balık ölümleri, balıkların boğularak ölmesi bütün bu birikimler sonucu gerçekleşmiştir. Marmara'dan üretimi yapılan tüm çift kabukluların Avrupa Birliği ülkeleri tarafından ithali yıllardır yasaktır. Marmara'nın 127 tür balığı; sadece Mezgit, Kolyos, Lüfer ve İstavrit'e inmiştir. Ülkemizin su ürünleri üretimindeki katkısı da %22 den %6'lara düşmüş durumdadır (*Artüz ve ark. 2009*).

Bütün bunlar 1982 Anayasası'nın 56. maddesinde ifadesini bulan “**çevre hakkı**” anlayışının giderek geliştiği ve çevre koruma bilincinin yaygınlaştığı ve bu doğrultuda önemli yasal düzenlemelerin yapıldığı, uluslararası sözleşmelere taraf olunduğu bir süreçte gerçekleşmiştir.

Marmara Denizi ile ilgili Türkiye Cumhuriyeti devletine Uluslararası yükümlülükler getiren temel metin, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'dir. Sözleşme, deniz çevresinin korunmasını ve esirgenmesini devletlerin genel bir ödevi olarak düzenlemektedir. Bu çerçevede devletler, denizin çeşitli kaynaklardan kirlenmesinin önlenmesi, azaltılması ve denetim altına alınmasına ilişkin normları, standartları ve tavsiye edilen uygulamalar ve yöntemleri saptamak amacıyla hem evrensel, hem de bölgesel düzeyde işbirliği yapacaktır. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi kapsamında “deniz çevresinin kirlenmesi”nin tanımı şöyledir: *“insan tarafından, canlı kaynaklara ve deniz yaşamına zarar vermek, insan sağlığını tehlikeye sokmak, balıkçılık ve denizin hukuka uygun öteki kullanımları gibi deniz faaliyetlerini önlemek, deniz suyunun kullanım kalitesini bozmak, denizin yararlarını azaltmak gibi olumsuz etkiler yaratan maddelerin ya da enerjinin, dalyanlar da dahil olmak üzere deniz çevresine, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak bırakılmasıdır.”*

Ayrıca, birbirleriyle bağlanmalarını sağlayan sistemi oluşturduğu ifade edilen Akdeniz ve Karadeniz'in korunmasına ilişkin iki ayrı uluslararası sözleşmenin hükümleri de Marmara için emsal oluşturabilecek ayrıntıdadır. Bu sözleşmeler; “Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunmasına Ait Sözleşme” (1976 - Barcelona) ve “Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi” (1992 - Bükreş) dir (Kalelioğlu & Özkan. 2000).

Ortak ekosistemlerin, örneğin okyanusların, uzayın, kutupların ya da daha yerel boyutta içsuların birlikte yönetimi gündemdedir. Doğal yaşam çevresi tehlike altındadır. Sorun bu kadar küreselleşmiştir ve hiçbir insanın bu sorundan kendisini soyutlaması düşünülemez. Sorun tüm insanların, tüm ulusların, tüm ülkelerin ortak sorunudur. Ne tek bir insan, ne de tek bir ulus doğayı tek başına koruyup geliştiremez.

Fotoğraf 3. Ergene Nehri, Organize Sanayi Bölgesi atıksu deşarjı makroskobik kirlilik

Dünyadaki teknolojik gelişmeler, ülkelerin siyasi sınırlarını fiilen geçersiz kılmıştır. Ancak bu sınırları çok daha önceden geçersiz kılan çevre sorunlarıdır. Yalnızca çevre sorunları da değil, çevre değerleri, doğal varlıklar, denizler, uluslararası akarsular, göçmen kuşlar ve hava; hepsi insanlığın ortak değerleri olarak sınır tanımazlar.

“**Ekolojik gölge**” denilen, ekolojik uzantı ya da ekolojik bağımlılık da diyebileceğimiz bu gerçeğin içinde okyanuslar, atmosfer gibi dünyanın ortak varlıkları (küresel kamu mülkleri, global müşterekler) vardır. Bir ülkenin ekolojik uzantısı başka ülkelerden ve dünyanın ortak varlıklarından sağladığı çevresel kaynaklardır (Gürseler, 1993; Mc Neill et al. 1992).

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’nde devletlerin deniz çevresini korumak ve esirgemek konusunda bir genel yükümlülüğü kabul edilmiştir. Bu temel yüküme paralel olarak, devletlerin nüfuz ya da denetimleri altındaki etkinliklerin kirlenme yoluyla yalnızca öteki devletlere, ya da bu ülkelerin çevresine zarar vermemesini sağlamak için gerekli ön-

lemleri almak ödevi olduğu gibi, bunun da ötesinde, bu tür etkinliklerin etkilerinin devletin egemen haklarını kullandığı alanların sınırlarını aşmaması da gerekmektedir.” (Sav, 2001).

Uluslararası yükümlülükler, iç hukukumuz, Çevre Yasası’ndan Kıyı Yasası’na birçok yasa ve yönetmelik koruyucu hükümler içerdiği halde Marmara’nın bugünkü duruma gelmesi önlenememiştir.

Böyle bir sonucun oluşmasında temel etken; “önce ekonomik kalkınma sonra çevre koruma” anlayışının genel kabul görmesidir. Enerjiden kentleşmeye, tarımdan ulaşımaya hiçbir alanda politikalar belirlenirken bunların çevreye uyumlu olması öncelikli ilke olarak düşünülmemiştir. Marmara Denizi kıyılarındaki yanlış sanayileşme ve kentleşme de bu yanlış politikanın sonucudur.

“Çevre”nin tüm hakların kullanılabilceği mekanı oluşturması nedeni ile tüm hak ve hürriyetlerin varlık ve geçerlik şartı olarak nitelenen bir insan hakkıdır (Kuzu, 1997). İnsan hakları ise, bütün insanlara insan oluşlarından dolayı tanınması gereken haklar bütünüdür. Çevre hakkı, bu bütün içinde en temel insan hakkı olan yaşam hakkının, insan olmanın bir uzantısıdır. Bu niteliği ile çevre hakkı sağlıklı ve dengeli bir biçimde yaşama hakkını ya da insancıl yaşam koşullarını tehdit eden her türlü çevre sorununun kaynağına karşı **direnme hakkını** ve **talep hakkını** içerir. Anayasanın 56. maddesi de bu tanıma “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.” düzenlemesini yaparak katılmıştır.

Marmara Denizi sorunlarının önde gelen bir diğer nedeni kıyıların hoyratça kullanımınıdır. Kıyıların herkesin kullanımına açık olduğu ve özel mülkiyete konu olamayacağı kuralının ve buna ilişkin düzenlemelerin hukuk sistemimizde çok eski bir geçmişi vardır. Ancak kağıt üzerindeki yasal düzenlemeler kıyılarımızı korumaya yetmemiştir. Bundan en başta zarar gören; Marmara kıyıları ve Marmara Denizi’dir. Kıyılarda hızla gerçekleşen sanayi yerleşimi ve yakınında oluşan ekonomik çevrenin neden olduğu nüfus artışı, sağlıksız ve düzensiz

kentleşme kıyı kuşağının ekolojik dengesini yitirmesine yol açmıştır. Alt yapının kaldırılmasına olanak bulunmayan yoğun nüfusun yarattığı evsel atıkların da eklenmesiyle Marmara Denizi'nin bilinen su ürünleri ve bunların gereksinim duydukları ortam koşulları çok olumsuz etkilenmiştir.

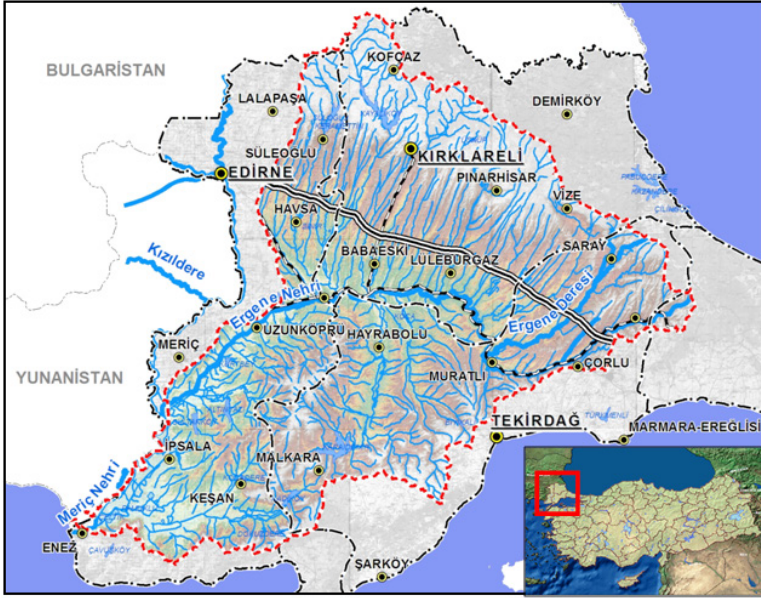
Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu 16.10.2003 tarih 2000/1047 esas 2003/707 sayılı Marmara Denizini ve Tekirdağ sahilini ilgilendiren kararında ; *"kıyılarda liman tesisi amacıyla 1/1000 ölçekli dolgu uygulama imar planları yapılabilmesi için Kıyı Kanununda belirtildiği üzere kamu yararının açıkça ortaya koyulması, ekolojik özelliklerin dikkate alınmasının yanı sıra insan, toplum, çevre ilişkilerinde kişi ve aile mutluluğu ile toplum yaşantısını yakından etkileyen fiziksel çevrenin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması, yatırımların yer seçimi ve gelişme eğilimlerinin yönlendirilmesi ve toprağın korunması, kullanma dengesinin en rasyonel biçimde belirlenmesi gerekliliğine ilişkin imar planlarının hazırlanmasında göz önünde bulundurulacak olan genel ilkelere uyma zorunluluğunun da bulunduğu açıktır."* gerekçesi ile çevre korumacılığı öne çıkaran anlayışı vurgulamıştır.

Kıyılarımızın hızla niteliklerini kaybetmeleri Sayıştay Başkanlığının incelemelerine konu olmuş ve "Kıyıların Kullanımının ve Planlanmasının Denetimi Raporu" hazırlanmıştır. Bu raporda; sorunları oluşturan temel neden bütüncül bir yönetim anlayışının oluşturulamaması olarak gösterilmektedir. Ülkemizde kıyıları ilgilendiren konular, geniş kapsamlı bir düzenleme yerine birden çok yasada yer almakta, kıyı yönetimine ilişkin özel bir kurumsal yapı bulunmamaktadır. Kıyıların koruma-kullanma dengesini sağlamaya yönelik yönetim politikalarının belirlenmemesi, bilim çevrelerinin çalışmalarının yeterince dikkate alınmaması, uygulamaların ve yasal düzenlemelerin bu alanların iyi kullanımına değil, yalnızca kullanımına ve gelir elde edilmesi konusuna odaklanması sonucunda, mevzuatımızda kıyıların korunmasına ilişkin hükümler de göz ardı edilmiş, izinsiz, plansız ve doğal yapıya zarar veren uygulamalar önlenememiştir.

Görülmektedir ki ulusal ya da uluslararası mevzuat, yargı kararları çevre sorunlarının önlenmesinde tek araç değildir.

Yurttaşlarımızın da çevre koruma mücadelesinin kendimiz, gelecek kuşaklar ve gezegenimiz için bir zorunluluk olduğunu kabul etmesi ve buna göre davranması gerekmektedir.

Ergene Nehrindeki kirliliğin Trakya’da yarattığı etkiler üzerine Namık Kemal Üniversitesi Ziraat ve Çevre Mühendisliği bölümlerince yapılan çok sayıda bilimsel araştırma olup, elde edilen sonuçlar iç açıcı değildir. **Proje ile Marmara Denizine yapılacak derin deşarjda arıtma-ayırıştırma yapılıp/yapılmayacağı açık ve net olmayıp; yeni sanayi alanları yaratacağı kuşkusuz olmaktadır.**

Şekil 1. Ergene Havzası

Yürürlükte olan Ergene Acil Eylem Planı çerçevesinde bugüne kadar etkin bir faaliyetin yapılmadığı görülmektedir. İdari para cezalarıyla sorunun çözülemeyeceği açıktır. Yeni yapılan 8 adet İslah Organize Sanayi Bölgesine rağmen kirliliğin aynı şekilde devam etmesi oldukça düşündürücüdür.

Ergene havzasında yoğun sanayi faaliyetlerinden kaynaklı bir kirliliğin varlığı tartışmasız olarak mevcuttur. Ergene Nehri, Trakya Bölgesi’nde çiftçilerin yaklaşık olarak 300.000 dekar-

lık 1., 2. ve 3. sınıf tarım alanlarının beslendiği en önemli akarsudur. Ergene Nehri, uluslararası su niteliğinde olan Meriç Nehri'nin en önemli kolu durumundadır. Nehir ve kolları devamlı su tutmakta ise de havzaları dar ve taşıdığı su miktarları azdır (24 Ağustos 2009 günü onaylanan 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı). Havzanın su taşıma potansiyelinden fazla sanayiye izin verilmesi nedeniyle özellikle yeraltı su kullanımının arttığı yaz aylarında nehirdeki kirlilik çok üst seviyelere çıkmaktadır (Hepsağ Güneş & Talınlı, 2009).

Bu bulgulardan hareketle Ergene havzasındaki su kaynaklarının kirlilikten korunmasına yönelik olarak bütünsel bir çalışma yürütülmesi mutlak bir gereksinimdir.

Ancak kirlilik ortaya çıktıktan sonra bertaraf yöntemlerini tartışmak yerine akılcı olan kirliliğin kaynağında oluşmasının engellenmesidir. Bu doğrultuda Ergene Havzasında sanayiden kaynaklı mevcut kirliliğin önlenmesi ve kontrol altına alınmasının yanı sıra ek kirletici kaynakların engellenmesi de gerekmektedir.

Trakya'da bölge temelli planlama çalışmaları 1990'lı yıllara dayanmaktadır. 13 Temmuz 2004 tarihinde hazırlanan "Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı", Çevre ve Orman Bakanlığı'nca onaylanmış, 7 Eylül 2004 tarihinde ise "Çerkezköy-Çorlu-Marmaracık-Büyük Karıştıran Muratlı Çevre Düzeni Planı" onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak Trakya'daki sorunun temel kaynağı olan sanayinin İstanbul'dan çevre illere uzaklaştırılması (desantralizasyonu), değişik kesimler için doğrudan bir rant kaynağıdır. Hem neo-liberal politikaların etkisinde kalan, hem de bu göçün getireceği rantın peşinde olan kesimler tarafından plana aykırı ve münferit düzenlemelerin yapılması bugün yaşanan sorunların temelini oluşturmaktadır.

Şekil 2. Atıksu arıtma tesislerinin dağılım ve konumları

"Meriç - Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara'ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deniz Deşarj Sistemi Uygulama Projesi"nde her bir Organize Sanayi Bölgesinin atıksu arıtma tesisinin tek başına ele alındığı görülmektedir. **Projenin bütünsel olarak ele alınmamış olması, 8 adet OSB'nin atıklarının bölgeye kümülatif etkisinin ÇED Yönetmeliği kapsamında değerlendirilmemiş olması büyük bir yanıltır.** Aynı yatırımı birçok sanayi tesisi kullanacağı için idari anlamda da denetim ve kontrol açısından sıkıntıları beraberinde getirecektir. **Bu durum projede belirsizliğini korumaktadır (Şekil 2).**

“Meriç- Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara’ ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deniz Deşarj Sistemi Uygulama Projesi”ne yönelik toplama ve derin deniz deşarjına ilişkin bütünsel bir ÇED Raporu hazırlanması gerekirken proje kapsamında yer alan tüm OSB’ ler Atıksu Arıtma Tesisi Projelerini ayrı ayrı ÇED Raporu hazırlayarak değerlendirmişlerdir/ değerlendirmektedirler. Bu ÇED Raporlarına bakıldığında atıksuyun derin deniz deşarjı ile alıcı ortama verileceğinden bahisle “Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılacak Atıksuların Marmara Denizine Derin Deniz Deşarjı Projesi”ne atıfta bulunduğu görülmektedir. **Deşarj parametreleri konusunda** ise “Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği”nin Derin deniz deşarjı ile ilgili hükümlerine ve deşarj limitlerine uyulacağına ilişkin taahhütlerin yer almadığı tespit edilmiştir. Yine aynı raporlarda Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin bir gereği olan **“Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği”nde belirtilen sınır değerlerin sağlanması konusundan bahsedilmemiştir.**

Proje kapsamında yapılması planlanan 20.104 metre tünel ve 61.614 metre açık kanal kazısı ve güzergâhın çevresel etkileneimine ilişkin olarak **ÇED Yönetmeliği uyarınca hiçbir çalışma yapılmadığı görülmektedir.** Kaldı ki tek başına derin deniz deşarjı projeleri bile ÇED Yönetmeliğine tabidir. Buna karşın hukuki olmayan 18 Mayıs 2014 tarih ve 29004 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 2014/6357 sayılı Bakanlar Kurulu kararı alınmıştır. **Acele kamulaştırma uygulaması halkın katılımı ilkesine ve kamu yararına aykırıdır.**

“Tekirdağ İlinde yürütölmekte olan “Ergene Havzasındaki Organize Sanayi Bölgeleri Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılacak Atıksuların Marmara Denizine Derin Deniz Deşarjı Projesi” kapsamında kollektör hattı güzergâhı üzerinde bulunan ve ekli listede buldukları yer ile ada ve parsel numaraları belirtilen taşınmazların Ergene Havzasındaki Organize Sanayi Bölgeleri adına Tekirdağ Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından acele kamulaştırılması;

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 30/4/2014 tarihli ve 1686 sayılı yazısı üzerine, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 5/5/2014 tarihinde kararlaştırılmıştır.”

31.12.2004 tarih ve 25687 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği” Tanımlar maddesinde, Derin Deniz Deşarjı şu şekilde tanımlanmaktadır: “Derin deniz deşarjı: Yeterli arıtma kapasitesine sahip olduğu mühendislik çalışmaları ile tespit edilen alıcı ortamlarda denizin seyreltme ve doğal arıtma süreçlerinden faydalanmak amacıyla atık suların sahillere belirli uzaklıklarda deniz dibine boru ve difüzörlerle deşarj edilmesi...”, Aynı Yönetmeliğin Derin Deniz Deşarjlarıyla Alıcı Ortamlara Boşaltım Esasları başlıklı 33. Maddesinde:” Madde 33 - (Değişik:RG-13/2/2008-26786) Denize kıyısı olan yerleşimler ve kıyı bölgelerinde bulunan endüstriler için, alıcı ortamda yeterli seyreltme kapasitesinin bulunduğu ayrıntılı mühendislik çalışmaları sonucunda kanıtlanması hâlinde, atıksuların ve soğutma sularının derin deniz deşarjlarıyla bertarafına izin verilir.” denilmektedir. Bu madde de derin deniz deşarjına ilişkin olarak 2 koşul getirilmektedir. Birincisi atıksuların derin deniz deşarjı ile boşaltılmasının ön koşulu atıksu kaynağının denize kıyısı olan yerleşim olması ve kıyı bölgesinde bulunan endüstri olmasıdır. İkinci koşul ise alıcı ortamda yeterli seyreltme kapasitesinin bulunduğu ayrıntılı mühendislik çalışmaları sonucu kanıtlanması halidir.

Bahsi geçen koşullar incelendiğinde; Atıksuların derin deniz deşarjı ile bertarafına izin verilebilmesinin **birinci koşulunun**; “Meriç- Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara’ ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deniz Deşarj Sistemi Uygulama Projesin”de, proje bütününe bakıldığında kıyı bölgelerinde bulunmayan endüstrilerden kaynaklanan atıksuların bertarafını da kapsadığından **sağlanmadığı açıkça görülmektedir. İkinci koşul** olan alıcı ortamda yeterli seyreltme kapasitesinin bulunduğu ayrıntılı mühendislik çalışması sonucu kanıt-

lanması durumu ise **tartışmalıdır**. Öğrendiğimiz kadarı ile bu çalışmanın karşılığı İTÜ, Su ve Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nce hazırlanan "Meriç-Ergene Havzası OSB Müsterek Atıksu Arıtma Tesisleri Çıkış Sularının Marmara Denizine taşıyacak Kolektör Tünel ve Deniz Deşarj Hattı" çalışmasına ilişkin Çevresel Değerlendirme ve Deniz Deşarjı Uzak alan Taşınım Modeli Raporları'dır. Söz konusu raporlar yine öğrendiğimiz kadarı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından incelenerek 04/03/2013 tarihinde uygun bulunmuştur. Söz konusu Raporlarda Ergene Havzası'ndan Marmara'ya deşarj ile gelen kirlilik yüklerinin Marmara Denizi Havzası genelinde KOI yükünü yaklaşık olarak %4,8, TN yükünü yaklaşık olarak %2,8 ve TP yükünü yaklaşık olarak %2,1 oranında artıracığı öngörülmektedir denilmektedir. Bakanlık tarafından söz konusu proje ile Marmara denizinin KOI açısından yaklaşık olarak %5 ilave kirlilik yükü artışına maruz kalınması uygun bulunmuştur. **Aynı Raporlarda, "Marmara Denizinin debisinin 12.000 m³/sn iken verilecek deşarj 5 m³/sn'dir, dolayısıyla deşarj ile ciddi sıkıntılar yaşanmayacaktır."** ifadesi yer almakta olup aynı kaynaktan 2030 yılı hedef debisi 583.000 m³/gün (=6,74 m³/sn dir) olarak görülmektedir. Görüldüğü üzere hesaplamalar uzun vadede gerçekleşmesi planlanan uygulamalara göre yapılmamıştır. Önümüzdeki yıllarda artan debi ile ciddi boyutta kirlilik yükünün yaşanacağı çok açıktır.

ÇED Raporu ve eylem planları arasındaki bir diğer uyumsuzluk da tesislerin maliyet hesaplarında fark edilmektedir. Organize Sanayi Bölgelerinin (OSB) atıksu arıtma tesisi **ilk yatırım maliyetleri** ÇED Raporunda ve eylem planında **farklı** olarak yer almaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin on yıl önceki Ergene Nehrindeki Kirliliğin ve Çevreye Etkilerinin Araştırılması Komisyonu'nun 25.4.2003 tarihli raporundaki "dahiyane" derin deniz deşarjı önerisi bugünlerde yeniden gündemdedir. Yukarıda bahsedildiği gibi Haliç'i temizlemek için Marmara nasıl kirlletildi ise şimdi de aynı acımasızlık bir kez de Ergene

nehri üzerinden Marmara'ya yapılmak istenmektedir. Proje ile Haliç'e gelen bütün atık suların bir kanalla toplanıp Ahırkapı açıklarından Marmara'ya verilmesine benzer bir uygulamanın düşünüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu yaklaşım sorun çözmek değil sorunu gözden uzaklaştırmak, saklamak ve başka sorunlara yol açmaktır. Bilimsellik ve ekonomiye katkı ile de bağdaşması olanaksızdır. Öncelikle, Marmara bizim iç denizimizdir. İstanbul'un ve kıyıdaki tüm kentlerin evsel atıklarını "derin deşarj marifeti" ile arıtmadan Marmara'ya boca edince gelip geçen balıklar ve denizanalarıyla baş başa kalmıştık. Şimdi bir de Ergene'nin kirli sularını Marmara denizine göndermeye hazırlanıyorlar.

ERGENE HAVZASI

KOLLEKTÖR, TÜNELLER ve DERİN DENİZ DEŞARJI

İNŞAAT İHALELERİ

<p>1. İHALE Çorlu Deri Organize Sanayi Bölgesi</p> <p>Ad: "Ergene Havzası OSB Müşterek Atık Su Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara Denizine Deşarjı Sağlayacak Toplama Hatları, Tünel ve Derin Deşarj Sistemi" Bileşeni olan "TÜNEL DENİZ DEŞARJII İNŞAATI" dır.</p> <p>İhale Dosyasının Temini: Çorlu Deri OSB, Hatip Mah. Tabakhaneler Cd. No:8 Çorlu / TEKİRDAĞ</p> <p>İhalelerin Yapılacağı Yer: Çorlu Deri OSB Çorlu / TEKİRDAĞ</p> <p>a) İhale usulü : On yeterlik, kapalı zarf ve pazarlık b) On yeterlik başvurusunun sunulacağı adres : Çorlu Deri OSB Çorlu / TEKİRDAĞ c) On yeterlik değerlendirilmesinin yapılacağı adres : Çorlu Deri OSB Çorlu / TEKİRDAĞ d) On yeterlik değerlendirilme (son başvuru) tarihi : 19 Kasım 2014 Saat: 14.00 e) On yeterlik değerlendirilme (son başvuru) saati : Çorlu Deri OSB Çorlu/TEKİRDAĞ</p>	<p>3. İHALE Ergene 2 Organize Sanayi Bölgesi</p> <p>Ad: "Ergene Havzası OSB Müşterek Atık Su Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara Denizine Deşarjı Sağlayacak Toplama Hatları, Tünel ve Derin Deşarj Sistemi" Bileşeni olan "TÜNEL B HATTI İNŞAATI" dır.</p> <p>İhale Dosyasının Temini: Ulaş Mahallesi Atatürk Bulvarı No:48 Eski Belediye Binası Ergene / TEKİRDAĞ</p> <p>İhalelerin Yapılacağı Yer: Çorlu Sanayi ve Ticaret Odası Salonu, Çorlu/TEKİRDAĞ</p> <p>a) İhale usulü : On yeterlik, kapalı zarf ve pazarlık b) On yeterlik başvurusunun sunulacağı adres : Çorlu San. ve Tic. Odası, Çorlu/TEKİRDAĞ c) On yeterlik değerlendirilmesinin yapılacağı adres : Çorlu San. ve Tic. Odası, Çorlu/TEKİRDAĞ d) On yeterlik değerlendirilme (son başvuru) tarihi : 24 KASIM 2014 Saat: 14.00 e) On yeterlik değerlendirilme (son başvuru) saati : Çorlu San. ve Tic. Odası, Çorlu/TEKİRDAĞ</p>
<p>2. İHALE Velimeşe Organize Sanayi Bölgesi</p> <p>Ad: "Ergene Havzası OSB Müşterek Atık Su Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara Denizine Deşarjı Sağlayacak Toplama Hatları, Tünel ve Derin Deşarj Sistemi" Bileşeni olan "TÜNEL A HATTI İNŞAATI" dır.</p> <p>İhale Dosyasının Temini: Velimeşe OSB, Kazımîye Mahallesi Dumlupınar Caddesi Kalıpgözü Darıç Towers B. Blok Kat.1 No.20 Çorlu/TEKİRDAĞ</p> <p>İhalelerin Yapılacağı Yer: Çorlu Sanayi ve Ticaret Odası Salonu, Çorlu/TEKİRDAĞ</p> <p>a) İhale usulü : On yeterlik, kapalı zarf ve pazarlık b) On yeterlik başvurusunun sunulacağı adres : Çorlu San. ve Tic. Odası, Çorlu/TEKİRDAĞ c) On yeterlik değerlendirilmesinin yapılacağı adres : Çorlu San. ve Tic. Odası, Çorlu/TEKİRDAĞ d) On yeterlik değerlendirilme (son başvuru) tarihi : 21 KASIM 2014 Saat: 14.00 e) On yeterlik değerlendirilme (son başvuru) saati : Çorlu San. ve Tic. Odası, Çorlu/TEKİRDAĞ</p>	<p>4. İHALE Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi</p> <p>Ad: "Ergene Havzası OSB Müşterek Atık Su Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara Denizine Deşarjı Sağlayacak Toplama Hatları, Tünel ve Derin Deşarj Sistemi" Bileşeni olan "KARSA BÖRÜ HATTI İNŞAATI" dır.</p> <p>İhale Dosyasının Temini: Çerkezköy İsmetpaşa Mah. Fatih Biv. No:6 Kapsalı /TEKİRDAĞ</p> <p>İhalelerin Yapılacağı Yer: Çerkezköy OSB Çerkezköy/TEKİRDAĞ</p> <p>a) İhale usulü : On yeterlik, kapalı zarf ve pazarlık b) On yeterlik başvurusunun sunulacağı adres : Çerkezköy OSB Çerkezköy/TEKİRDAĞ c) On yeterlik değerlendirilmesinin yapılacağı adres : Çerkezköy OSB Çerkezköy/TEKİRDAĞ d) On yeterlik değerlendirilme (son başvuru) tarihi : 25 KASIM 2014 Saat: 14.00 e) On yeterlik değerlendirilme (son başvuru) saati : Çerkezköy OSB Çerkezköy/TEKİRDAĞ</p>

Şekil 3. Ergene Havzası kollektör, tünel ve derin deşarj inşaat ihale bilgileri afişi

On yıl öncesinin yenilenen bu dâhiyane buluşu iki yönü ile de yanlıştır:

- Ergene Nehrinin kirletilmiş suyu gerçekten arıtılıp kilometrelerce yolculukla Marmara'ya gönderilecek ise buna hiç ge-

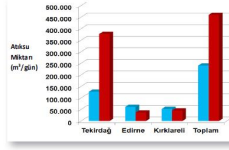

rek yok çünkü büyük maliyetle arıtılan suyu denize dökerek kadar zengin değiliz, bu su tekrar üretimde kullanılır.

- Ergene Nehri tatlısu girdisi Saroz Körfezi biyoçeşitliliği üzerinde çok önemli etkileri olan ve çağlar boyunca oluşmuş bir olgudur. Arıtılmış ve olması gibi akan bir akarsudan Saroz Körfezi'ni mahrum etmek, uzun vadede tatlısu bütçesi bakımından söz konusu denizel su kütlelerinde ciddi farklılıklara neden olacaktır.
- Amaç gerçek arıtma değil de kirli suyu sadece süzgeçten geçirip katı maddeleri tutmak ise bu zaten can çekişen Marmara'ya son ölümcül darbe olacaktır.
- Bir dönem Trakya tarımsal sulamasının simgesi olan Ergene bu gün ülkemizdeki nehir kirliliğinin sembolü olmuştur.

Ergene Havzası Doğu Trakya'da yer alan Kuzey Marmara Havzası, Meriç Havzası ve Bulgaristan ile çevrilidir. Havzada Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illeri yer almaktadır. Ergene Havzası toplam alanı 12.438 km² olup, en önemli yerleşli su kaynağı Ergene Nehri'dir. Ergene Nehri, havzının kuzey doğusunda bulunan İtironca dağılarından Ergene kaynaklarından doğmakta ve Ergene Denizi adıyla KD-OB yarımada dökülmektedir. İtironca kıyısında doğudan gelen Çorlu denizi ile birleşerek Ergene Nehri'nin oluşmaktadır. Daha sonra Meriç Nehri ile birleşerek Saroz Körfezine dökülmektedir. Ergene Nehri uzunluğu yaklaşık 282 km'dir. Havzanın % 78'i yerüstü suyu, %22'si yer altısuyundan oluşmaktadır.

Havzaya itirilen Ergene Nehri, sağdağılık imkânlarla Trakya'da tarım, sanayi ve pek çok sektör için önemli bir yerde bulunmaktadır. Ülkemizdeki Ayyığıçığı üretiminin %61'i, Piyazı üretiminin %54'ü, Buğday üretiminin %12'si Ergene Havzasında yapılmaktadır. Ergene Havzası'nda hızla gelişen sanayi, nüfus, yerleşim yerleri ve tarım bir taraftan miktar olarak, diğer taraftan oluşturulan kirlilik yükü bakımından havzaya su probleminin baş göstermesine neden olmuştur. Planlı ve kontrolsüz bir şekilde gelişen sanayi bölgesi, Ergene Havzası'ndaki su kaynaklarının hızla bir şekilde tahlataşına yol açmıştır. Diğer taraftan bazı sanayi tesislerinin atık suları arıtılsa bile Ergene Nehri'ne tabii debisinin yaklaşık 6 katı atık su verimleni ilâvetlen o bölgede yaşayan 1.500.000 civarındaki nüfusun yaklaşık 240.000 m³'ün evsel atık suyu hiç arıtmadan doğrudan akıcı ortama boşaltılmaları yüzünden Ergene Havzası'na deniz derecede kirlenmiştir. Havzada 2037 adet sanayi tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerin, %62'si Tekirdağ, %10'u Kırklareli, %6'sı Edirne de yer almaktadır. En önemli kirlenme grubu, tekstil, deri, kimya, gıda ve metal sanayidir.

Ergene Nehri'nin su kalitesi en kötü seviye olan 4'üncü sınıftır.

Endüstri, Çorlu, Çerçiköy, Lütfüpaşa ve Muratlı bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Yıllık yaklaşık 440.000 m³'ünlik sanayi atık suyu Ergene Nehri ve kollarına dökülmektedir. Bugün Ergene bir nehir değil, bir atık su kanalı haline gelmiştir. Trakya'nın hayat kaynağı Ergene Nehri'nin

Şekil 4. Ergene Havzası detayları

Ergene nehri yaklaşık 20 yıldır sanayi, evsel ve tarımsal ilaç, gübre atıkları ile IV. derecede kirlenmiş kıta içi akarsudur. Endüstriyel atıkların arıtılmadan dere, gölet, nehir ve denizlere verilmesi durumunda toksik kimyasallar bu alanlara taşınmaktadır. Bu kirli yüzey suların tarımsal sulamada kullanılması sonucu tarım toprakları da ağır düzeyde kirlenir. **Ağır metal kirliliği başta olmak üzere çevresel kirlilik yaşamsal öneme sahiptir. Ağır metallerle kirlenmiş toprak kayıp topraktır.**

DSİ verilerine göre Ergene nehri debisi 1995 yılına kadar saniyede 2 metreküp iken 1995 ve sonrasında ortalama 8 metreküp olmuştur. Bu suyun $\frac{3}{4}$ kadarı atık su demektir. Son yıllarda artan nüfus ve çarpık kentleşme ile evsel atıklarda nehre deşarj edilmeye başlamıştır.

Bölgedeki nehir ve toprak kirliliği konusunda, birçok bilimsel toplantı yapılmış, araştırmalar sunulmuş ayrıca yüksek lisans ve doktora tezi çalışmaları da yapılmıştır. Üniversiteler, Meslek odaları, sivil toplum örgütleri ve gönüllü kuruluşlar yoğun çaba göstermiş, kestirimde bulunmuş ve geleceğe yönelik kaygılarını yazılı, sözel ve görsel olarak sunmuştur. Ancak bugünkü noktaya gelinmesini önleyememiştir.

DSİ verilerine göre Ergene nehri yıllardır IV. Sınıf kıta içi kirli sudur ve hiçbir amaç için kullanılamaz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 22.04.2014 tarihli genelgesine göre " Nehir debisinin %75'i sanayi ve evsel kaynaklı atık sudur. Yine Çorlu deresi ve Ergene nehri su kalitesi fiziksel ve kimyasal kirlilik parametreleri açısından çok kirli su... IV. sınıf su kalitesinde olduğu " bildirilmiştir.

Çanakkale Üniversitesi'nden Ali Sungur'un yazdığı doktora tezinde: toprak örneklerinden metal analizi çalışmasında; toprakta kadmiyum ve nikel miktarının tarım için izin verilebilir limitlerin üzerinde olduğu bildirilmiştir (*Sungur, 2013*).

Meriç ve Tunca nehirlerindeki ağır metallerin su ve balık türlerindeki değerlerini inceleyen Saniye Sibel Arabacı'nın yüksek lisans tezinde balık numunelerinde ölçülen kadmiyum, kurşun ve çinko konsantrasyonları Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının 1991 yılı 200.884 sayılı resmi gazetede yayınlanan tebliğindeki balık ve yumuşakçalar için önerdiği kabul edilebilir değerlerin üzerinde bulunmuştur (*Arabacı, 2011*).

Çorlu ve civarında yetişen bitkilerdeki ağır metal düzeyleri ile ilgili Semra Çalışkan'ın yüksek lisans tezinde Yumrulu ve Yapraklı Bitkiler ile Tahılların tamamında Türk Gıda Kodeksi limitlerini aşan kurşun değerleri saptanmıştır. Çorlu'da sanayi

kuruluşları ve yoğun araç trafiği yakınındaki ekim alanlarında yetişen bitki örneklerinde kurşun, kadmiyum ve kurum düzeyleri oldukça yüksek bulunmuştur. Bahsi geçen Tez’de “Bu nedenle bazı yenilebilir bitki örneklerinde bulunan ağır metal düzeyleri halk sağlığı açısından risk oluşturma olasılığı vardır.” uyarısı 2007 yılında yapılmıştır (*Çalışkan, 2007*).

Trakya Üniversitesi tarafından H.H.Tok ‘un öncülüğünde 2001 de yürütülen sulama suyunda ve pirinçte ağır metal düzeylerini araştıran çalışma yılında Florina’da bildiri olarak sunulularak uluslararası yayın olarak yayınlanmıştır. Bu bilimsel araştırmada Demir ve Mangan bitkinin her bölümünde, Çinko, Kurşun ve Nikel sadece kök’te, Bakır dane’de yüksek bulunmuştur (*Tok. 2004*).

Edirne yöresinde yetişen çeltik bitkisinde bazı ağır metal içeriklerini belirlemek amacıyla 2011 yılında yazdığı Ümit Veysel Filiz’in yüksek lisans tezinde yörede yetiştirilen çeltik bitkisinde bazı ağır metallerin toksik düzeyde olduğu saptanmıştır. Bunlar Kadmiyum, Kobalt, Krom, Nikel, Bakır ve Demir olarak sayılmıştır (*Filiz. 2011*).

Bölge deki ağır metaller ve kanser konusunda insan kaynaklı çalışmalarda yapılmıştır. Prof. Dr. Faruk Yorulmaz ve arkadaşlarının Çorlu bölgesindeki yapmış olduğu çalışmada kendisinde ve aynı hanede oturan birinci derecedeki akrabasında kanser olanların dereye ortalama uzaklığı 750 metre olmayanların ise ortalama 1000 metredir (*Yorulmaz F. 2012-2014*).

Prof. Dr. Osman İnci ve arkadaşlarının yapmış olduğu İnsan Doku çalışmalarından iki tanesi 11. Üroonkoloji Kongresinde sunulmuştur. Ayrıca İdrar torbası (Mesane) tümörleri ile ilgili yürütülen Tıpta uzmanlık tezi de sonuçlanmıştır. Üroonkoloji Kongresinde sunulan Ergene nehri çevresinde yaşayan ürogenital tümürlü olguların tırnaklarında ağır metal birikimini araştıran çalışmada: Kadmiyum tümürlü hastaların (Böbrek, Prostat, Mesane) tümünün tırnaklarında yüksek bulunmuştur. Kurşun ve Çinko ise böbrek ve mesane tümörleri içerlerinde bulunmuştur. Bunun bir birikim olduğu ve uzun süreli

maruziyete bağlı olduğu bilinmektedir. Uluslararası Kanser Ajansı (IARC) tarafından İnsanlarda kansere neden olduğu bildirilmektedir. Prof. Dr. İnci ve arkadaşlarının çalışmasında; Trakya'da yaşayan böbrek tmrl olguların serumunda Kadmiyum düzeyi referans değerin 4 katı yüksek bulunmuştur. Ayrıca Kurşun, tüm olguların kanserli ve normal böbrek dokusunda, Kadmiyum yalnızca kanser dokusunda anlamlı yüksek bulunmuştur. Bu çalışmada sonuç olarak Trakya'da yaşayan böbrek tmrl hastaların tümünün böbreğin normal ve kanserli dokusunda anlamlı düzeyinde ağır metal birikiminin nehir kirliliğinin bağlı olabileceği, zira bölgede bu düzeyde kirleticinin olmadığına dikkat çekilmiştir. Bu yaygınlığın ise ancak gıda zinciri ile olabileceği görüşüne yer verilmiştir. Diğer bir çalışmada mesane kanserli olguların serumunda Kadmiyum, kanserli dokusunda kurşun ve Kadmiyum, normal dokusunda kurşun yüksek bulunmuştur. Ayrıca Ergene çevresinde yaşayanların normal dokusunda Kadmiyum, Kurşun ve çinko anlamlı yüksek bulunmuştur. alışmalar son iki yılda yapılmıştır (İnci. 2012-2014).

Görüldüğü üzere tarım toprakları, tarımsal ürünler ve insanlarda yapılan bilimsel çalışmalar, yüksek ve lisans doktora tezleri, bölgedeki ağır metal kirlilik düzeyini ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda, kongrelerde, yine uluslararası yayınlarda bilim çevrelerine ve kamuoyuna sunmuştur. Ayrıca yerel ve ulusal basında bu bilimsel sonuçlara dayanan birçok haber ve makale yayınlanmıştır.

Yukarıda araştırmacı isimleri açıklanan bilimsel çalışmalar kamuoyuna yönelik yayın yapan bilim ve teknoloji dergilerinde makale ve haber olarak yer almıştır. Ulusal ve yerel görsel medya organlarında Trakya'daki evre kirliliği ve sonuçları çözüm nerileri ve ardından da planlar tartışılmıştır. Yönetimlerin bunları izlemesi ve gerekli önlemleri almaları kamusal görevleridir. Trakya'da 30 yıl önceden başlayan evre kirliliğine yönelik uyarılar yetkililerce maalesef dikkate alınmadığı izlenmektedir.

Marmara Denizi, dünyada bütünü ile bir ülkeye ait olan tek denizdir. Bu özelliği yanında, kendine özgü biyolojik, jeolojik ve bunlara bağlı farklı bir sosyo-ekonomik yapıya sahiptir. Ancak, Marmara Denizi gerek besin zinciri boyunca, gerekse direkt akut etkiler sonucu insan sağlığı başta olmak üzere, çevre ve çevrenin kullanımını bağlamında, vahim sakıncalar oluşturur hale gelmiştir.

Söz konusu sakıncalar birincil olarak insan sağlığını etkilediği gibi, kirlenme baskısı ile su ürünleri stoklarımızı kısıtlayarak, kıymetli protein kaynaklarından faydalanmamızı engellemekte ve çok ciddi ekonomik kayıpları beraberinde getirmekte, ciddi hak ihlallerine sebep olmaktadır.

Bütün bu nedenler ile kendisine özel ve özgün bir koruma sağlayacak hukuksal bir yapıya gereksinimi olduğu her fırsatta dile getirilmiş, ancak bugüne kadar bu alanda bir sonuç alınmamıştır. Kirletici girişlerinin kendi kendisini artabilme kapasitesinin üzerine çıkmaya başladığı 1975 yılından bu yana damla damla bugünkü iç yakıcı sonuca ulaşılmış ve bu süreçte, olumsuz gelişmelere genelde üzülmek ve ağıt yakarak seyirci kalınmıştır.

Ayrıca, Haliç'te yapılanlardan ders alınmamış gibi; Marmaray hafriyatı Marmara Denizi'nin en derin yeri, dolayısı ile en kalın su katmanına sahip olan Çınarcık veya Doğu Marmara Çukuru'nun bulunduğu bölgeye dökülmüştür. Bu da yetmezmiş gibi, en kirli suyumuz olan Ergene'nin Tekirdağ Bölgesi'ne aktarılarak "derin deniz deşarjı" ile Marmara Denizi'ne deşarj edilmek istenmesi, olumlu gelişme bekleminin ne kadar büyük saflık olduğunu ortaya koymaktadır. Bütün bu yanlış uygulamaların, deniz ortamında yaşayan canlıların ölmesine, balıkçılık ekonomisinin sarsılmasına, dinlence amacı ile kullanılan, iç ve dış turizm açısından büyük önem taşıyan kumsal, plaj ve diğer sahil yapılarının kullanılamaz hale gelmesine, halk sağlığı açısından ciddi risklerin doğmasına neden olduğu tartışmasız bir gerçekliktir.

Fotoğraf 4. İnceleme heyeti ortak basın açıklaması, Tekirdağ -2014

İNCELEME HEYETİ ORTAK BASIN AÇIKLAMASI

Değerli Baro Başkanlarımız, Türkiye Barolar Birliğinin değerli Genel Sekreteri, Değerli Basın Mensupları ve değerli konuklarımız, meslektaşlarımız.

Tekirdağ Valiliği'nin koordinatörlüğünde Tekirdağ Ergene Derin Deniz Deşarj A.Ş tarafından yürütülen **Meriç-Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara'ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deşarj Sistemi Uygulama Projesine ilişkin olarak Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu, Türk Tabipleri Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, MAREM (Marmara Environmental Monitoring) projesi yetkilileri, Ergene Platformu ve Trakya Platformu ile Çorlu İlçesi'nde Ergene Nehri'nde ve deşarjın yapılacağı Şerefli deresinde incelemelerimizi tamamlamış bulunmaktayız. Heyet olarak bu inceleme ve değerlendirmelerin sonunda görüşlerimizi kamuoyu ile paylaşmakta yarar görüyoruz.**

Marmara Denizi 11352 km² lik bir alana ve 1089 km kıyıya sahip, yarı kapalı, büyük ölçüde kirlenmiş, sınırlı düzeyde su alışverişi olan, sorunlu bir iç denizdir. Uğradığı aşırı kirlenme karşısında kendi oksijen gücü yetersiz kalmaktadır. Uluslararası yükümlülükler ve iç hukukumuz koruyucu hükümler içerdiği halde Marmara'nın bugünkü duruma gelmesi önlenememiş, gelişen "çevre hakkı" anlayışı ve çevre koruma bilinci de yetersiz kalmıştır. Marmara Denizi artık kendini yenileyememektedir. Uğradığı aşırı kirlenme karşısında kendi oksijen gücü yetersiz kalmaktadır. Uluslararası yükümlülükler, iç hukukumuz, Çevre Yasası'ndan Kıyı Yasası'na birçok yasa ve yönetmelik koruyucu hükümler içerdiği halde Marmara'nın bugünkü duruma gelmesi önlenememiştir.

Bölgede önemli kirlilik kaynakları arasında başı çeken Ergene nehriindeki kirliliğinin yarattığı etkiler üzerine birçok bilimsel çalışma yapılmıştır. Tarımdan çevre ölçümlerine, insan etkilerinden ekolojik etkilere kadar yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar iç açıcı değildir. Ergene havzasında yoğun sanayi faaliyetlerinden kaynaklı bir kirliliğin varlığı tartışmasız olarak mevcuttur. Ergene Nehri, Trakya Bölgesi'nde çiftçilerin yaklaşık olarak 300.000 dekarlık 1., 2. ve 3. sınıf tarım alanlarının beslediği en önemli akarsudur. Ergene Nehri, uluslararası su niteliğinde olan Meriç Nehri'nin en önemli kolu durumundadır. Nehir ve kolları devamlı su tutmakta ise de havzaları dar ve taşıdığı su miktarları azdır. Havzanın su taşıma potansiyelinden fazla sanayiye izin verilmesi nedeniyle özellikle yeraltı su kullanımının arttığı yaz aylarında nehirdeki kirlilik çok üst seviyelere çıkmaktadır.

Şu anda gündemde olan proje ile Marmara Denizine yapılacak derin deşarjda arıtma-ayrıştırma yapılıp/yapılmayacağı açık ve net olmayıp; yeni sanayi alanları yaratacağı kuşkusuz oluşmaktadır. Yürürlükte olan Ergene Acil Eylem Planı çerçevesinde bugüne kadar etkin bir faaliyetin görülmediği, cezalarla bu sorunun çözülemeyeceği anlaşılmıştır. Yeni yapılan 8 adet İslah Organize Sanayi Bölgesine rağmen kirliliğin aynı şekilde devam etmesi oldukça düşündürücüdür.

Bu bulgulardan hareketle Ergene havzasındaki su kaynaklarının kirlilikten korunmasına yönelik olarak bütünsel bir çalışma yürütülmesi mutlak bir gereksinimdir.

Ne var ki, kirlilik ortaya çıktıktan sonra bertaraf yöntemlerini tartışmak yerine akılcı olan kirliliğin kaynağında engellenmesidir. Trakya’da Bölge bazlı planlama çalışmaları sorunu çözmemiştir. Ancak Trakya’daki sorunun temel kaynağı olan İstanbul’dan sanayinin göçü, değişik kesimler için doğrudan bir rant kaynağıdır. Hem neo-liberal politikaların etkisinde kalan, hem de bu göçün getireceği rantın peşinde olan kesimler tarafından plana aykırı ve münferit düzenlemelerin yapılması bugün yaşanan sorunların temelini oluşturmaktadır.

Fotoğraf 5. Şerefli Deresinin Marmara Denizi’ne döküldüğü yerde yapılan inceleme ve görüşmeler, Tekirdağ-2014.

Meriç- Ergene Havzası OSB Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılmış Atıksuların Marmara’ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deniz Deşarj Sistemi Uygulama Projesine yönelik toplama ve derin deniz deşarjına ilişkin bütünsel bir ÇED Raporu hazırlanması gerekirken proje kapsamında yer alan tüm OSB’ler Atıksu Arıtma Tesisi Projelerini ayrı ayrı ÇED Raporu hazırlayarak değerlendirmişlerdir/ değerlendirmekte-

dirler. Bu ÇED Raporlarına bakıldığında atıksuyun derin deniz deşarjı ile alıcı ortama verileceğinden bahisle Müşterek Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılacak Atıksuların Marmara Denizine Derin Deniz Deşarjı Projesine atıfta bulunulduğu görülmektedir. Deşarj parametreleri konusunda ise Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin Derin deniz deşarjı ile ilgili hükümlerine ve deşarj limitlerine uyulacağına ilişkin taahhütlerin yer almadığı tespit edilmiştir. Yine aynı raporlarda Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin bir gereği olan Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliğinde belirtilen sınır değerlerin sağlanması konusundan bahsedilmemiştir.

Haliç'i temizlemek için Marmara nasıl kirletildi ise şimdi de aynı acımasızlık bir kez de Ergene üzerinden Marmara'ya yapılmak istenmektedir. Haliç'e gelen bütün atık suların bir kanalla toplanıp Ahırkapı açıklarından Marmara'ya verilmesine benzer bir uygulamanın düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Bu yaklaşım sorun çözmek değil sorunu gözden uzaklaştırmak, saklamak ve başka sorunlara yol açmaktır. Bilimsellik ve ekonomiye katkı ile de bağdaşması olanaksızdır.

Bir dönem Trakya tarımsal sulamasının simgesi olan Ergene bu gün ülkemizdeki nehir kirliliğinin sembolü olmuştur. Bölgede yapılan çok sayıda araştırma ağır metal kirliliği başta olmak üzere ciddi kirlilik bulgularına işaret etmektedir. Bölgedeki nehir ve toprak kirliliği konusunda, birçok bilimsel toplantı yapılmış, araştırmalar sunulmuş ayrıca yüksek lisans ve doktora tezi çalışmaları da yapılmıştır. Üniversiteler, Meslek odaları, sivil toplum örgütleri ve gönüllü kuruluşlar yoğun çaba göstermiş, kestirimde bulunmuş ve geleceğe yönelik kaygılarını yazılı, sözel ve görsel olarak sunmuştur. Ancak bugünkü noktaya gelinmesini önleyememiştir.

Bilimi, bilim insanlarını, meslek kuruluşlarını dinlemeyen sorunu görmezden gelen, tersine uyaranları cezalandırma girişimlerinde bulunmayı seçen kamu yöneticileri etik, vicdani ve ahlaki açıdan büyük bir sorumluluğun altına girmektedir. Sağlıklı bir çevrede yaşamak herkesin hakkıdır, sağlıklı olabilmenin temel koşuludur. Bugün Ergene'den akan zehire neden

olanlar ve bunu önlemeyen, düzeltmeyenler toplum sağlığına en büyük tehdidi oluşturmaktadır.

Çevre ve çevresel politikalara ilişkin kaygılar, artık ulusal sınırları aşmıştır. Ekoloji uluslar aşırısıdır. İnsanlığın ortak koruyuculuğundadır. Küresel birliktelik ruhu ortak geleceğimizin ön koşuludur. İnsanlığın bugün ulaştığı uygarlık düzeyi ve kazanımlar gelecek kuşaklar pahasına yaratılmış ve yoksul insan sayısı giderek artmış ise hiçbir ekonomi ya da ekonomik sistem başarılı sayılamaz. Üretim ve tüketim düzenleri bu mantık ile ve doğanın yasalarına uymayan bir yıkıcılıkla sürüp gittikçe çevre sorunlarının çözümünde başarı sağlanamaz.

Özetle, yürürlükte olan çevre mevzuatı hükümlerine göre Tekirdağ bölgesinde Marmara Denizi hedefli olarak “**DERİN DENİZ DEŞARJI**” yapma olanağı bulunmamaktadır.

Türkiye Barolar Birliği, barolar, diğer meslek odaları, sivil toplum örgütleri ve kişiler olarak suyumuzu, havamızı ve toprağımızı kirleten, kirletmeye izin veren, geleceğimizi yok edenlerle mücadele etmeye devam edeceğiz.

Hepinize saygılar sunarım.

Türkiye Barolar Birliği

Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu ve diğer katılımcılar adına

Av. Ali ARABACI

Basında Ergene

HABERLER

'Ergene Derin Deşarjı ve Marmara Denizi' İnceleme Gezisi Yapıldı "SAĞLIKLI BİR ÇEVREDE YAŞAMAK HERKESİN HAKKIDIR"

Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu, Edirne Barosu, Tekirdağ Barosu, Kırklareli Barosu, Türk Tabipleri Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve MAREM (Marmara Environmental Monitoring) Projesi yetkilileri tarafından Ergene Platformu ve Trakya Platformu üyelerinin de katılımı ile 'Ergene Derin Deşarjı ve Marmara Denizi' inceleme gezisi ve sonrasında bir basın açıklaması yapıldı.

Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu ve diğer katılımcılar adına açıklama yapan TBB Yönetim Kurulu Üyesi, Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Başkanı Av. Ali Arabacı şunları söyledi:

Değerli baro başkanlarımız, Türkiye Barolar Birliği'nin değerli Genel Sekreteri, değerli basın mensupları, değerli konuklarımız ve meslektaşlarımız,

Tekirdağ Valiliği'nin koordinatörlüğünde Tekirdağ Ergene Derin Deniz Deşarjı A.Ş tarafından yürütülen Meric-Ergene Havzası OSB Müsterek Atık Su Arıtma Tesislerinde Artımlı Atık Suların Marmara'ya Deşarjını Sağlayacak Toplama ve Derin Deşarj Sistemi Uygulama Projesi'ne ilişkin olarak Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu, Türk Tabipleri Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, MAREM

(Marmara Environmental Monitoring) projesi yetkilileri, Ergene Platformu ve Trakya Platformu ile Çorlu İlçesi'nde Ergene Nehri'nde ve deşarjin yapılacağı Şerefli deresinde incelemelerimizi tamamlamış bulunmaktayız. Heyet olarak bu inceleme ve değerlendirmelerin sonunda görüşlerimizi kamuoyu ile paylaşmakta yarar görüyoruz.

Marmara Denizi 11352 km² lik bir alana ve 1089 km kıyıya sahip, yarı kapalı, büyük ölçüde kirlenmiş, sınırlı düzeyde su alışverişi olan, sorunlu bir iç denizdir. Uğradığı aşırı kirlenme karşısında kendi oksijen gücü yetersiz kalmaktadır. Uluslararası yükümlülükler ve iç hukukumuz koruyucu hükümler içerdiği halde Marmara'nın bugünkü duruma gelmesi önlenememiş, gelişen "çevre hakkı" anlayışı ve çevre koruma bilinci de yetersiz kalmıştır. Marmara Denizi artık kendini yenileyememektedir.

Uğradığı aşırı kirlenme karşısında kendi oksijen gücü yetersiz kalmaktadır. Uluslararası yükümlülükler, iç hukukumuz, Çevre Yasası'ndan Kıyı Yasası'na birçok yasa ve yönetmelik koruyucu hükümler içerdiği halde Marmara'nın bugünkü duruma gelmesi önlenememiştir.

Bölgede önemli kirlilik kaynakları arasında başı çeken Ergene Nehri'ndeki kirliliğinin yarattığı etkiler üzerine birçok bilimsel çalışma yapılmıştır. Tarımdan çevre ölçümlerine, insan etkilerinden ekolojik etkilere kadar yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar iç açıdan değildir. Ergene havzasında yoğun sanayi faaliyetlerinden kaynaklı bir kirliliğin varlığı tartışmasız olarak mevcuttur. Ergene Nehri, Trakya Bölgesi'nde çiftçilerin yaklaşık olarak 300.000 dekarlık 1., 2. ve 3. sınıf tarım alanlarının beslediği en önemli akarsudur. Ergene Nehri, uluslararası su niteli-

ğinde olan Meric Nehri'nin en önemli kolu durumundadır. Nehir ve kolları devamlı su tutmakta ise de havzaları dar ve taşıdığı su miktarları azdır. Havzanın su taşıma potansiyelinden fazla sanayiye izin verilmesi nedeniyle özellikle yeraltı su kullanımının arttığı yaz aylarında nehirdeki kirlilik çok üst seviyelere çıkmaktadır.

Su anda gündemde olan proje ile Marmara Denizi'ne yapılacak derin deşarjda arıtma-ayırıştırma yapıp/yapılmayacağı açık ve net olmayıp; yeni sanayi alanları yaratacağı kuşku oluşmaktadır. Yürürlükte olan Ergene Acil Eylem Planı çerçevesinde bugüne kadar etkin bir faaliyetin görülmediği, cezalarla bu sorunun çözülemeyeceği anlaşılmıştır. Yeni yapılan 8 adet İslah Organize Sanayi Bölgesine rağmen kirliliğin aynı şekilde devam etmesi oldukça düşündürücüdür.

17 | [haberler](#)

Etkinlik Afifi

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ ÇEVRE VE KENT HUKUKU KOMİSYONU

EDİTÖR BAROSU 2013

TÜRKİYE TEKİRDAĞ BAROSU
TÜRKİYE MÜLKÜN TEMSİLİ BİRLİĞİ

DUKALARI BAROSU
1953

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ

marem
Marmara Environmental Monitoring Project

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

**"ERGENE DERİN DEŞARJIVE
MARMARA DENİZİ"**

20 Eylül 2014 Cumartesi

Saat 11.00 - Çorlu ilçesinde Ergene Nehri İnceleme Gezisi
Saat 12.00 - Tekirdağ ve Marmara Ereğlisi arasındaki
Şerefli Deresinde İnceleme Gezisi
Saat 14.00 - Tekirdağ Ticaret Odası Konferans Salonunda
Ortak Basın Açıklaması

Resmi Gazete Tarihi: 31.12.2004 Resmi Gazete Sayısı : 25687

SU KİRLİLİĞİ KONTROLÜ YÖNETMELİĞİ

Amaç ve Kapsam

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, Ülkenin yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin korunması ve en iyi bir biçimde kullanımının sağlanması için, su kirlenmesinin önlenmesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere gerekli olan hukuki ve teknik esasları belirlemektir.

Bu Yönetmelik su ortamlarının kalite sınıflandırmaları ve kullanım amaçlarını, su kalitesinin korunmasına ilişkin planlama esasları ve yasalarını, atıksuların boşaltım ilkelerini ve boşaltım izni esaslarını, atıksu altyapı tesisleri ile ilgili esasları ve su kirliliğinin önlenmesi amacıyla yapılacak izleme ve denetleme usul ve esaslarını kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 2 - (Değişik:RG-13/2/2008-26786)

Bu Yönetmelik, 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 8, 9, 11, 12, 15 ve 20 nci maddeleri ile 1/5/2003 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 9 uncu maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanmıştır.

Derin Deniz Deşarjlarıyla Alıcı Ortamlara Boşaltım

Madde 33 - (Değişik:RG-13/2/2008-26786)

Denize kıyısı olan yerleşimler ve kıyı bölgelerinde bulunan endüstriler için, alıcı ortamda yeterli seyreltme kapasitesinin bulunduğu ayrıntılı mühendislik çalışmaları sonucunda kanıtlanması hâlinde, atıksuların ve soğutma sularının derin deniz deşarjlarıyla bertarafına izin verilir. Bu durumlarda evsel ve endüstriyel atıksular için alıcı ortama doğrudan deşarj

için belirlenmiş olan deşarj standartları uygulanmaz. Artırılmış evsel nitelikli atıksuların ve soğutma sularının değişim ve seyreltme potansiyeli dūřuk olan yarı kapalı koy ve kōrfezlere, Cođrafi şartlar nedeniyle derin deniz deşarjı yapılması zorunlu olursa, yapılacak deşarjın alıcı ortamdaki ekolojik dengeleri bozmayacağı ve özellikle Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduđu Kirliliđin Kontrolü Yönetmeliđinde belirtilen maddelerin birikim yapmayacağı, bir çevresel etki değerlendirme çalışması ile ispat edilirse, bu Yönetmeliđin 42 nci maddesi uyarınca izin verilir.

Derin Deniz Deşarjına İzin Verilebilecek Atıksuların Özellikleri

Madde 34 - Derin deniz deşarjından önce sadece sınırlı düzeyde bir arıtma yapıldığı için, deniz ortamının korunabilmesi amacıyla, derin deniz deşarjıyla alıcı ortama verilebilecek atıksu özellikleri sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmalar aşağıda belirtilmektedir;

a) (**Değişik:RG-13/2/2008-26786**) Alıcı sulara derin deniz deşarjının yapılabilmesi için atıksuların Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliğinde belirtilen sınır değerleri sağlaması gerekmektedir.

b) Derin deniz deşarjına 33 üncü madde uyarınca izin verilebilecek atıksuların özellikleri Tablo 22 de verilmiştir. Bu tablodaki sınır değerlerden fazla kirletici özellikler ihtiva eden suların denize boşaltımına izin verilmez.

Derin Deniz Deşarj Kriterleri

Madde 35 - Atıksuların derin deniz deşarjlarıyla bertaraf edilmesi durumunda, alıcı ortamlar için uygulanacak olan derin deniz deşarj kriterleri Tablo 23 te düzenlenmiştir. Deşarj sistemlerinin tasarımında ayrıca aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır;

a) Denize bu Yönetmelikle verilebileceği kabul edilen atıksuların deşarj edilebilmesi için projedeki ilk seyrelme S1 değerini 40 in altında bulunmamalı, tercihen S1 = 100 olmalıdır. Bu

seyrelmelerin tesbiti Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliğine göre yapılır.

b) **(Değişik:RG-13/2/2008-26786)** Minimum deşarj derinliği 20 metre olmalı, eğer 20 metre derinliğe inmek ekonomik olarak mümkün değilse, difüzör hariç deşarj boru boyu ortalama kıyı çizgisinden itibaren bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Tablo 24'te gösterilenden az olmamalıdır. Tablodaki nüfus değerlerinden daha büyük yerleşim yerleri, "önemli kirletici kaynak" sınıfına giren faaliyetler ve sanayi kuruluşları için deşarj boru boyu, ön veya tam arıtma alternatifleri ile birlikte ele alınarak belirlenir.

c) **(Değişik:RG-13/2/2008-26786)** Yaz aylarında T90 değeri Ege ve Akdeniz'de en az 1 saat, Karadeniz'de 2 saat Marmara Denizinde ise 1,5 saat alınmalıdır. Kış aylarında ise T90 değeri daha yüksek olacağı için bu değer ortalama 3-5 saat arasında alınmalıdır.

İstisna Hükümleri

Madde 36 - (Değişik:RG-30/3/2010-27537)⁽²⁾ İdare tarafından, belirli bir deniz ortamına deşarj yapmış olan ve yapabilecek diğer atıksu kaynaklarının topluca deniz suyu kalitesi üzerinde olumsuz etkileri göz önüne alınarak izin için gerektiğinde 35 inci maddede öngörülenden daha sıkı kriterler ve tedbirler alınabilir.

Derin deniz deşarjına 33 üncü madde uyarınca izin verilebilecek atıksuların özellikleri Tablo 22 de verilmiştir. Bu tabloda verilen parametrelerin dışında kirletici özellikler ihtiva eden suların denize boşaltımına, yapılacak deşarjın alıcı ortamdaki ekolojik dengeleri bozmayacağı ayrıntılı bilimsel çalışmalar ile kanıtlandığı takdirde izin verilebilir.

(Ek fıkra:RG-13/2/2008-26786) Yüzme ve Rekreasyon amacıyla kullanılan sulara yapılacak derin deniz deşarjının mümkün olmadığı hâllerde atık suların arıtılmasında azot ve fosfor giderimi ile birlikte dezenfeksiyon işlemi yapılır ve deşarj, söz konusu su ortamlarının kalitesini bozmayacak şekilde gerçekleştirilir.

**TABLO 22 : DERİN DENİZ DEŞARJINA İZİN VERİLEBİLECEK
ATIKSULARIN ÖZELLİKLERİ**

PARAMETRE	SINIR	DÜŞÜNCELER
pH	6-9	-
Sıcaklık	35 °C	-
Askıda katı madde (mg/L)	350	-
Yağ ve gres (mg/L)	15	-
Yüzer maddeler	Bulunmayacaktır	-
5 günlük biyokimyasal oksijen ihtiyacı, BOİ ₅ (mg/L)	250	-
Kimyasal oksijen ihtiyacı, KOİ (mg/L)	400	-
Toplam azot (mg/L)	40	-
Toplam fosfor (mg/L)	10	-
Metilen mavisi ile reaksiyon veren yüzey aktif maddeleri(MBAS) (mg/L)	10	Biyolojik olarak parçalanması Türk Standardları Enstitüsü standartlarına uygun olmayan maddelerin boşaltımı prensip olarak yasaktır.
Diğer parametreler		31/12/2005 tarihli ve 26040 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikte bu parametreler için verilen sınır değerlere uymalıdır.

TABLO 23 : DERİN DENİZ DEŞARJLARI İÇİN UYGULANACAK KRİTERLER

PARAMETRE	LIMIT
Sıcaklık	Deniz ortamının seyreltme kapasitesi ne olursa olsun, denize deşarj edilecek suların sıcaklığı 35 °C yi aşamaz. Sıcak su deşarjları difüzörün fiziksel olarak sağladığı birinci seyrelme (S ₁) sonucun da karıştığı deniz suyunun sıcaklığını Haziran-Eylül aylarını kapsayan yaz döneminde 1 °C'den, diğer aylarda ise 2 °C den fazla arttıramaz. Ancak, deniz suyu sıcaklığının 28 °C'nin üzerinde olduğu durumlarda, soğutma amaçlı olarak kullanılan deniz suyunun deşarj sıcaklığına herhangi bir sınırlama getirilmeksizin alıcı ortam sıcaklığını 3 °C'den fazla arttırmayacak şekilde deşarjına izin verilebilir.
En muhtemel sayı (EMS) olarak toplam ve fekal koliformlar	Derin deniz deşarjıyla sağlanacak olan toplam seyrelme sonucunda insan teması olan koruma bölgesinde, zamanın % 90'ında, EMS olarak toplam koliform seviyesi 1000 TC/100 ml ve fekal koliform seviyesi 200 FC/100 ml'den az olmalıdır.
Katı ve yüzen maddeler	Difüzör çıkışı üzerinde, toplam genişliği o noktadaki deniz suyu derinliğine eşit olan bir şerit dışında gözle izlenebilecek katı ve yüzer maddeler bulunmayacaktır.
Diğer parametreler	Tablo 4 te verilen limitlere uyulacaktır.

TABLO 4 : DENİZ SUYUNUN GENEL KALİTE KRİTERLERİ

Parametre	Kriter	Düşünceler
pH	6.0-9.0	-
Renk ve bulanıklık	Doğal	Doğal suiçi yaşam için gerekli fotosentez aktivitesinin, ölçüm derinliğindeki normal değerini % 90'dan fazla etkilemeyecek kadar olmalıdır.
Yüzer madde	-	Yüzer halde yağ, katran vb. sıvılarla çöp vb. sıvırlara çöp vb. katı maddeler bulunamaz.
Askıda katı madde (mg/L)	30	-
Çözülmüş oksijen (mg/L)	Doğunluğun % 90'ından fazla	Çözülmüş oksijen değerleri derinlik boyunca izlenmelidir.
Parçalanabilir organik kirlenimler	-	Seyreldikten sonra çözülmüş oksijen varlığını yukarıda öngörülen değerden daha fazla tehlikeye düşürecek miktarda olmamalıdır.
Ham petrol ve petrol türevleri (mg/L)	0.003	Su, biyota ve sedimanda ayrı değerlendirilmeli ve tercihan hiç bulunmamalıdır.
Radyoaktivite	-	Söz konusu deniz ortamına ait doğal radyoaktivite tür ve seviyeleri aşılmayacaktır. Yapay radyoaktivite ölçülmeyecek düzeyde bulunacaktır.
Üretkenlik	-	Söz konusu deniz ortamına ait mevsimsel üretkenlik seviyeleri korunacaktır.
Zehirlilik	Bulunmayacak	
Fenoller (mg/L)	0.001	
Çeşitli ağır metaller		
Bakır, (mg/L)	0.01	
Kadmiyum, (mg/L)	0.01	
Krom, (mg/L)	0.1	
Kurşun, (mg/L)	0.1	
Nikel, (mg/L)	0.1	
Çinko, (mg/L)	0.1	
Cıva, (mg/L)	0.004	
Arsenik, (mg/L)	0.1	
Amonyak, (mg/L)	0.02	

Kaynaklar

- Arabacı SS.** Meriç ve Tunca Nehirlerindeki Ağır Metal Birikiminin Su ve Balık Türleri Açısından Değerlendirilmesi (Tez). Trakya Üniversitesi Fen Fakültesi, 2011.
- Artüz, M. L., Okay, I.A., Mater, B., Artüz, O. B., Gürseler, G., Okay, N.** 2007. Bilimsel Açından Marmara Denizi, Türkiye Barolar Birliği Yayınları. 290P.
- Artüz M.L., Artüz O.B., Gülen D., Torcu Koç H., Üzen E., Aydemir A., Sönmez B., Akdemir D., Bakacak A.** 2009. Marmara Denizi'nin Değişen Oşinografik Şartlarının İzlenmesi Projesi (MAREM) 2008 senesi çalışma verileri (Ön Raporlar). T.C. Piri Reis Üni. Yayını, Kitap no: 1, 271P.
- Artüz M.L., Artüz O.B., Aydın A., Gülen D., Torcu Koç H. Akdemir D., Aydemir A., Sönmez B., Üstün F., Serter U., Küçük Ö., Bakacak A., Uzun D., Bulut F. M.** 2010a. Marmara Denizi'nin Değişen Oşinografik Şartlarının İzlenmesi Projesi (MAREM) 2009 senesi çalışma verileri (Ön Raporlar). Marmara Üni. Yayını, Kitap no: 799, 271P.
- Artüz M.L., Artüz O.B., Aydın A., Gülen D., Koç H. T., Yalçın B., Akdemir D., Aydemir A., Sönmez B., Üstün F., Ulunehir G., Serter U., Küçük Ö., Kasap H., Baki C., Erzaim N., Bulut F. M., Özdemir F.** 2010b. Marmara Denizi'nin Değişen Oşinografik Şartlarının İzlenmesi Projesi (MAREM) 2010 senesi çalışma verileri (Ön Raporlar). Marmara Üni. Yayını, Kitap no: 800, 306P.
- Çalışkan S.** Çorlu ve Civarında Yetişen Bitkilerde Ağır Metal Konsantrasyonunun Belirlenmesi (Tez). Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- Eskiocak M, Tokuç B, Yorulmaz F, Ekuklu G, Pekdemir C, Varol Saraçoğlu G.**
- Filiz ÜV.** Edirne Yöresinde Yetiştirilen Çeltik Bitkisinin Bazı Ağır Metal İçeriklerinin Belirlenmesi (Tez). Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2011.
- Güneş Hepsağ E & Talınlı İ.** Deşarj bağımlı ve deşarj ağırlıklı sistemlerde zehirlilik ile kirletici parametreler arasındaki ilişki. itüdergisi/e, su kirlenmesi kontrolü 2009;19(1-2):53-62.
- Gürseler G.** 1992. Dikkat Dünya Tektir. Ümit Yayıncılık, Ankara, 90.

- İnci O, Gülyaşar T, Yolal M, Çakina S, Süt N.** Endüstriyel Atıklarla Ağır Derecede Kirlenen Ergene Nehri Çevresinde Yaşayan Ürogenital Tümörlü Olguların Tırnaklarında Bazı Ağır Metallerin Araştırılması 11. Üroonkoloji Kongresi Özet Kitabı, Antalya, 2013:467.
- İnci O, Yolal M, Gülyaşar T, Çakina S, Süt N, Akdere H, Atakan İ. H.** Ergene Nehri Çevresinde ve Diğer Yerleşimlerde Yaşayan Böbrek Tümörlü Olguların Kan ve Böbreğin Normal ve Tümörlü Dokularında Bazı Ağır Metallerin Araştırılması, Nehir Kirliliği ile ilişkisinin Değerlendirilmesi. 11. Üroonkoloji Kongresi Özet Kitabı, Antalya, 2013:57.
- İnci O.** Trakya'da Sanayileşme Süreci, Sorun Alanları ve Çözüm Önerileri, 2014 [Online]. http://halksagligiokulu.org/anasayfa/components/com_booklibrary/ebooks/17UHSKK.pdf
- Kuzu B.** 1997. Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 9.
- Mc Neill J.** 1992. Batının Gölge Ekolojileri, NPQ, C:1-3, Kış, 32.
- Kalelioğlu U & Özkan N.** Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Çevre Sözleşmeleri. İzmir Barosu, 2000.
- Sav Ö.** Akdeniz Deniz Çevresinin Korunması ve Bölgesel Bir Düzenleme Örneği. Turhan Kitabevi, Ankara, 2001.
- Sungur A.** Ardışık Ekstraksiyon Yöntemiyle Ergene Havzasından Alınan Toprak Örneklerinde Metal Analizi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora tezi, 2013
- Tok, H.H.** 2004. Heavy Metal Concentrations inIrrigation Waters and Rice Crops in the CentralTrakya Region. International Symposium on Transboundary Pollution, Balkan Environmental Association-B.EN.A., Greece.
- Yorulmaz F.** Kongre açılış konuşması, 2014 [Online]. http://halksagligiokulu.org/anasayfa/components/com_booklibrary/ebooks/17UHSKK.pdf
- Yorulmaz F, Berberoğlu U, Sayhan ES, Eskiocak M, Gamze K.** Endüstri yoğun bölgede yaşayanlarda yada birinci derecede yakınlarında kanser bildirenlerin çevresel risk etmenlerine göre değerlendirilmesi: Çorlu örneği. 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Özet Kitabı, Bursa, 2012:730.